

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 43.

Tisdagen den 4 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollen för den 29 och den 31 nästlidne maj.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse nr 268, till Konungen angående undersökning om eftergivande i särskilda fall av kravet på avlagd studentexamen såsom villkor för tillträde till vissa studier och levnadsbanor.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat för år 1918 gjorda framställning om täckande av vissa förskott under hov- och slottsstaterna;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för förste kanslisekreteraren i sjöförvarsdepartementet, kanslirådet i Kungl. Maj:ts kansli G. A. Stuart att för åtnjutande av ålders-tillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sätet för användandet av ett utav 1917 års riksdag beviljat extra anslag till anskaffning av undervattensbåtmateriel;

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sätet för bestridande av kostnaderna för reservofficerares tjänstgöring vid kustartilleriet i vissa fall m. m.;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstårsberäkning för torpedingenjören S. D. Ljungberg;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående engångskostnader för försvaret; samt

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående främjande av manskapsrekryteringen vid armén.

Anmälades och godkändes andra sammansatta stats- och lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

Första kammarens protokoll 1918. Nr 43.

nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall; och
nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av statens bidrag till fiskares försäkring.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 48, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående vissa delar av utskottets betänkande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i staten för folkskolläraernas pensionsinrättning;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader m. m.;

nr 73, angående vissa framställningar om pensioner å allmänna indragningsstaterna; och

nr 74, i anledning av väckt motion om gratifikation åt vaktmästaren Fingal Anderssons änka;

lagutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning;

nr 68, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om utbytande av en del av 1918 och 1919 års värnpliktstjänst mot visst arbete för den inhemska livsmedelsproduktionen; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 3 i förordningen den 14 juni 1917 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1919 för statens domäner;

nr 129, i anledning av väckt motion om förhöjt bidrag från allmänna avdikningsanslaget till vissa odlingsföretag m. m.; samt

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upplösning av sambandet mellan kyrkan och staten; samt

nr 27, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reformering av religionsundervisningen i skolorna; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 23, i anledning av andra kammarens beslut på grund av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till upptagande av i flottleder sjunket virke.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

*Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen
för justitiedepartementet den 3 juni 1918.*

Till justitiedepartementet hade från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län insänts en den 31 maj 1918 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan bruksägaren Ivan Erik Gustaf Svensson å Skyllberg blivit av Örebro läns landsting utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för en tid av sex år, räknade från och med den 1 januari år 1913, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 14 § av lagen om val till riksdagen ryttmästaren *Johan Henrik Bernhard Hegardt* blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1919.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, anmärktes, att i fullmakten förekomme en mindre avvikelse från det i § 68 i lagen om val till riksdagen stadgade formulär, men som denna avvikelse icke var av beskaffenhet, att därigenom meningen förändrades eller otydlighet eljest föranleddes, ansågs fullmakten böra godkännas; och skulle protokoll över vad sålunda förekommit meddelas första kammaren, varjämte fullmakten skulle till kammaren överlämnas.

I ämbetet:
Sven Hagströmer.

Ordet lämnades på begäran till herr Strömberg, som yttrade: Herr greve och talman! Det är anledning till anmärkning mot statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet friherre Palmstierna, varom remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skall uppgivas.

Om anmärkning mot en ledamot av statsrådet.

Jämlikt föreskriften i § 57 riksdagsordningen skulle det nu

Om anmärkning mot en ledamot av statsrådet.

(Forts.)

Om förebyggande av eldfara från järnvägståg.

avgivna yttrandet tillika med ett av herr Strömberg i sammanhang därmed avlämnat förseglat konvolut överlämnas till konstitutionsutskottet.

Herr statsrådet Schotte, som anmält sig vilja vid detta sammanträde besvara herr Fahléns interpellation om förebyggande av eldfara från järnvägståg, erhöll på begäran ordet och anförde: Med första kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr A. H. Fahlén till mig framställt spörsmål, huruvida några särskilda åtgärder vidtagits till förebyggande av eldfaran från järnvägståg samt, därest så icke skett, huruvida jag ämnar åvägabringa effektiva åtgärder i nyssnämnda syfte.

På sätt av interpellanten framhållits, föreligger redan under normala förhållanden fara för spridning av eld från järnvägstågen. I den mån järnvägarna på grund av rådande kolbrist blivit nödsakade att såsom lokomotivbränsle använda sig av mindervärdiga stenkol, ved, kottar och dylikt, har denna fara ökats. Detta förhållande har emellertid redan länge varit föremål för uppmärksamhet från vederbörande myndigheters och järnvägsförvaltningars sida, och hava såväl beträffande statens som de enskilda järnvägarna åtgärder vidtagits i syfte att förebygga eldsolyckor.

Vad statens järnvägar angår, må till en början erinras om de åtgärder, som i allmänhet vidtagas till förhindrande av antändning från lokomotiv. Dessa åtgärder rikta sig främst på åstadkommandet av fullgoda gnistsläckaranordningar. De gnistsläckare, som användas på de stenkolseldade lokomotiven, torde jämväl fylla rimliga anspråk på effektivitet. Stor omsorg ägnas även däråt, att nu berörda anordningar samt askklådor med luckor hållas i fullgott skick. För detta ändamål skall enligt gällande föreskrifter noggrann undersökning under sommarmånaderna ske minst var fjortonde dag.

Då det emellertid icke är möjligt att helt förebygga gnistkastning från lokomotiven hava även åtgärder vidtagits beträffande själva banan i syfte att om möjligt förhindra antändning. Sådana bantekniska åtgärder bestå dels i att marken bredvid banan årligen avröjes från lättantändliga ämnen såsom torrt gräs, ris, kvistar och ljung, dels däri att på sträckor, där fara för antändning kan föreligga, anordningar vidtagas för att förhindra spridningar av eventuellt uppkommen eld. Dessa anordningar bestå i uppförande av stenmurar längs banan, upptagande av diken, utläggande å torra mossar och myrar av isolerande strängar av kolstybb eller jord, plantering av lövträd m. m. Dylika arbeten hava allt sedan statsbanornas första anläggning efter hand utförts på en mångfald ställen och verkställas fortfarande år efter år.

Vidare utövas en noggrann bevakning av bansträckorna i syfte att snarast möjligt upptäcka uppkommen eld och få densamma släckt. För att underlätta sådan släckning äro längs banan å vissa platser utplacerade kärl med vatten samt för släckningen lämpliga lövruskor.

Sedan vedeldning börjat komma till användning, har järnvägs-

styrelsen gått i författning om ett flertal nya säkerhetsåtgärder, bestående i såväl konstruktiva förändringar å lokomotiven till förekommande eller minskande i möjligaste grad av gnistkastningen som ock utmed järnvägslinjerna vidtagna anordningar för underlättande av släckning av eventuellt utbruten eld.

Om förebyggande av eldfara från järnvägståg.
(Forts.)

Experimenten med gnistsläckare hava inriktats på att finna den för vedeldning mest betryggande typen, och har järnvägsstyrelsen bestämt sig för den vid finska statsbanorna använda s. k. gnistsläckarskorstenen. Dylika skorstenar hava anskaffats för samtliga vedeldade lokomotiv med undantag blott för dem, som redan förut voro försedda med s. k. turbingnistsläckare, enär dessa visat sig synnerligen effektiva jämväl vid vedeldning. Uppsättningen av gnistsläckarskorstenar av finsk modell blir under de närmaste dagarna fullt avslutad. Till ytterligare skydd mot gnistkastning uppsätts anordningar för vattenspolning av asklåda och sotskåp.

Beträffande de särskilda åtgärder uti ifrågavarande syfte, som vidtagits utmed banlinjerna, bestå dessa dels i en erinran till vederbörande linjeförvaltningar att iakttaga försiktighet vid anordnandet av upplag samt att särskilt undvika sådana i stigningar och å platser, där lokomotivens dragkraft plägar i högre grad tagas i anspråk, dels i anordnande av vakthållning vid sådana upplag, varest fara för antändning föreligger, vilken vakthållning delvis organiserats gemensamt med statens bränselekommission, dels ock slutligen i anskaffande av lämplig brandattiralj och dennas utplacering i omedelbar närhet av alla större vedupplag.

I vissa fall hava dessutom vidtagits extra ordinära åtgärder för att erhålla ökad säkerhet mot eldfara. Exempelvis har i närheten av Söderhamn den anordningen träffats, att lokomotiven under passerandet genom därstädes befintliga Söderhamns trävaruaktiebolag tillhöriga brädgårdar eldas med stenkol och först på betryggande avstånd från brädgårdarna åter börja eldas med ved.

Beträffande härefter *de enskilda järnvägarna* anmodade dåvarande chefen för civildepartementet den 16 maj 1917 väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att i samråd med statens bränselekommission inkomma med förslag till erforderliga åtgärder i syfte att minska den ökade fara för antändning från järnvägståg, som kunde uppstå på grund därav, att de enskilda järnvägarna i följd av rådande kolbrist kunde komma att för järnvägsdriftens fortsättande bliva nödsakade att i stor utsträckning använda ved som bränsle.

Efter inhämtande av bränselekommissionens yttrande framlade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 12 september 1917 förslag i ämnet. Förslaget avsåg i stort sett samma åtgärder, som i förevarande syfte vidtagits beträffande statens järnvägar.

Genom svenska järnvägsföreningens försorg hava sedermera de enskilda järnvägsförvaltningarna erhållit del av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag. Järnvägsförvaltningarna hava även visat sig beakta nödvändigheten av åtgärder i förevarande syfte, och torde vad av styrelsen föreslagits i huvudsak vunnit tillämpning beträffande de enskilda järnvägarna. Det ligger jämväl i sakens natur, att järnvägs-

Om förebyggande av eldfara från järnvägståg.
(Forts.)

förvaltningarna, som enligt lag äro underkastade ersättningskyldighet för eldsolyckor, härrörande från järnvägståg, skola finna med sin fördel förenligt att på alla sätt söka hindra dylika olyckor.

Enligt vad jag inhämtat, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsens maskininspektör sammanställt ritningar över lämpliga säkerhetsanordningar å lokomotiv, och tillställas dessa ritningar de järnvägsförvaltningar, som önska därav taga del eller eljest vända sig till maskininspektören för erhållande av råd rörande behöfliga åtgärder.

Av det anförda torde framgå, att beträffande såväl statens som de enskilda järnvägarna ett allvarligt arbete nedlagts och allt fortfarande nedlägges på att i möjligaste mån minska eldfaran från järnvägstågen. För ett slutgiltigt och enhetligt ordnande av föreliggande fråga är det emellertid av vikt, att lagstiftning i ämnet kommer till stånd. Endast härigenom torde det vara möjligt att, utan frivillig medverkan från vederbörande markägares sida, få till stånd effektiva skyddsåtgärder beträffande i närheten av järnväg liggande eldfarlig mark, som är belägen utom järnvägens område. Förslag till dylik lagstiftning föreligger jämväl.

På sätt interpellanten antytt, anhöll 1914 års senare riksdag, i samband med antagande av lag om förekommande och släckning av skogseld, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt särskilda bestämmelser skulle kunna meddelas till förebyggande av faran för skogseld genom antändning till följd av järnvägs drift, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Med anledning härav anbefalldes domänstyrelsen och järnvägsstyrelsen att gemensamt verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning i ämnet. Till åtlydnad härav hava ämbetsverken med skrivelse den 16 mars 1918 överlämnat ett utav särskilda av ämbetsverken utsedda sakkunniga utarbetat förslag till lag om förekommande av skogseld genom antändning i följd av järnvägs drift. Detta förslag torde komma att inom den närmaste tiden göras till föremål för vidare bearbetande.

Jag torde slutligen böra omnämna, att sedan Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län till mig gjort framställningar angående vidtagande av åtgärder mot eldfara i *bränslekommissionen* tillhöriga vedupplag, kommissionen i skrivelse den 31 maj 1918 anfört följande:

»Redan tidigt har bränslekommissionen haft sin uppmärksamhet riktad på vikten av att skydda de i närheten av järnvägslinjerna liggande, kommissionen tillhöriga vedupplagen för eldfara och har där- om förts förhandlingar med såväl Kungl. Järnvägsstyrelsen som Svenska Järnvägsföreningen. Kommissionen har jämväl genom cirkulär ålagt sina underlydande organ att i samråd med vederbörande järnvägsbefäl vidtaga vissa skyddsåtgärder, bestående dels däri, att brandredskap och eldsläckningsmedel såsom fyllda vattentunnor, brandhinkar, brandhakar och risruskor anskaffas och ställas i beredskap på lämpliga platser, dels däri att särskild brandbevakning anordnas. Dylik bevakning ombesörjes jämväl av Statens järnvägar i viss utsträckning. Statens järnvägar hava sålunda på många håll

särskilt brandmanskap, som dels följer omedelbart efter tågen, dels ock en timma efteråt färdas samma sträcka som tåget framgått, och åligger det dessa personer att särskilt ägna sin uppmärksamhet å vedupplagen utefter järnvägslinjerna. Den av kommissionen anordnade bevakningen sker genom dess förmän i samband med utförandet av de dagliga arbetena, vilka numera i avsevärd grad koncentrerats till lastageplatserna efter järnvägslinjerna. Dessa förmän skola enligt meddelade instruktioner vid arbetet i största möjliga utsträckning hava sin uppmärksamhet riktad på vedupplagen för förhindrande av elds uppkomst och spridning. Mellan bränslekommissionen och Kungl. Järnvägsstyrelsen pågå underhandlingar för att åstadkomma samarbete vid brandbevakningens anordnande.

Till skydd mot eldfara av den invid järnvägslinjerna inom Västerbotten län upplagda veden anser sig kommissionen icke kunna vidtaga åtgärder i annan riktning eller i större omfattning än vad ovan angivits. Att, såsom ifrågasatt blivit, från järnvägen borttransportera den en gång ditforslade veden kan med hänsyn till därmed förenade betydande kostnader uppenbarligen icke låta sig göra.»

Herr Fahlén: Herr greve och talman! Jag ber att först få till herr civilministern framföra mitt uppriktiga och vördsamma tack därför, att han velat så snart som nu har skett besvara den interpellation, som jag erhållit kammarens tillstånd att rikta till honom.

Vad beträffar det uttalande, som nu har blivit gjort av statsrådet, så berörde det ju i sin första del väsentligen åtgärder, som äro vidtagna av järnvägarna till förekommande av eldfara under vad jag ville kalla normala förhållanden, och det är ju klart, att vad dessa angår har min interpellation ej avsett att beröra dem, utan fastmer har jag tagit sikte på de alldeles exceptionella förhållanden, som nu existera, dels på grund av de särskilda åtgärder att elda med ved, som järnvägarna torde bli tvungna att åtminstone i viss utsträckning tillgripa, och dels på grund av de enormt stora virkesupplag, som finnas i närheten av vissa järnvägar. Jag har ju i det hänseendet, som jag tidigare sagt, ej varit i tillfälle att se annat än vissa exempel, men dessa ha varit av beskaffenhet att ingiva mig en verkligt livlig farhåga för de eventualiteter, som kunna tänkas inträffa under sommaren, därest elden skulle komma loss.

Nu nämnde statsrådet i sitt yttrande, att tvenne särskilda åtgärder äro vidtagna av järnvägsstyrelsen. Det är dels moderna gnistsläckare eller gnistskorstenar enligt finsk typ, och särskilda ask- och turbingnistsläckare, dels också särskilda anordningar ifråga om släckande av eld i asklådor och sotskåp. Vad dessa anordningar på lokomotiven beträffar är jag naturligtvis ej i tillfälle att på något sätt kunna bedöma värdet av desamma. Det har för mig uppgivits, att särskilt de finska konstruktionerna skulle vara goda och hava visat sig uppfylla rätt högt ställda krav. Det är ju dock givet, att i viss mån blir effekten av dessa anordningar beroende av den om-

Om förebyggande av eldfara från järnvägståg.
(Forts.)

Om förebyggande av eldfara från järnvägståg.
(Forts.)

sorg, varmed de skötas, men man får ju hoppas, att i det fallet ingen-ting skall brista.

Så nämnde herr statsrådet vidare, att särskilda erinringar äro givna till linjepersonalen, avseende varsamhet vid framförandet av tågen, särskilt i stigningar, och likaså anordningar, varigenom ved-upplagen lära ha reglerats på sådant sätt, att de ej äro befintliga på särskilt ömtåliga ställen, såsom i banstigningar och dyl. Och vidare äro vidtagna särskilda åtgärder för vakthållning vid nyss-nämnda virkesupplagsplatser, så att man skall i händelse av fara kunna tillräckligt tidigt ingripa till förekommande av, att elden tar för stor utsträckning. Det är ju uppenbart, att envar måste med tillfredsställelse erfara, att dessa åtgärder äro vidtagna med hänsyn till de extraordinära omständigheter, som nu förefinnas. Man kan ju emellertid, även om man ej är fackkunnig nog att kunna bedöma värdet av de vidtagna åtgärderna, icke undgå att ställa sig något tveksam, huruvida desamma skola visa sig vara fullt tillfredsstäl-lande för att förhindra eldsolyckor, ja, rena katastrofer, om vilka jag tillät mig att tidigare i min interpellation orda. Särskilt fäste jag mig vid statsrådets upplysning, att man beordrat linjeförvalt-ningarna att tillse, att upplagen vid järnvägarne bliva så reglerade, att de ej beröra de mest ömtåliga punkterna. Jag måste säga, att jag just här blivit rätt tveksam, ty här är nu ej fråga allenast om virkesupplag, som ligga innanför järnvägens stängsel, utan också ofantligt stora massor, som ligga utanför detta. Jag förstår över huvud taget ej, huru linjeförvaltningen skall kunna göra sig till herre över, huru dessa upplag placeras, ty det lär väl bero dels på vilken som förfogar över virket och dels vilken som förfogar över marken — jag menar naturligtvis icke marken innanför stängslet utan utanför detta — och det är ju ej järnvägsförvalt-ningen. Den omtalade vakthållningen är nog bra, och i rätt hög grad effektiv, om den anordnas tillfredsställande. Dock vill det förefalla något underligt, att järnvägsstyrelsen på grund av dessa väldiga upplag skulle bli pliktig att anordna en vakthållning omkring dem. Det förefaller mig skola medföra alldeles oerhört stora kostnader, och skulle det vara så, att det mesta av detta virke är tillhörigt bränslekommissionen, så synes det mig vara egen-domligt, att det skall belasta järnvägsdriften och järnvägsförvalt-ningen med betydande kostnader. Jag tror mig veta, att dessa re-dan nu äro synnerligen dryga — enligt vad som åtminstone under gårdagen nämndes till mig av en sakkunnig person. Denna ut-giftspost inverkar kanske i väsentlig mån just på det driftunder-skott, varmed statens järnvägar för närvarande röra sig, och man kan ju lätt framkonstruera detta kausalförhållande: bränslekom-missionen avverkar enorma kvantiteter virke, upplägger sitt virke i närheten av järnvägslinjerna, staten får anordna särskild vakthåll-ning, vi få betala dyrare tariffer på järnvägarna. Alltså få vi där-för betala så dyra järnvägstaxor som väl snarligen kommer att ökas, och således bidra till att täcka de brister, som eventuellt kunna förefinnas hos bränslekommissionen. Om det skulle vara så, så kan

ju ej nekas, att det skulle innebära en rätt stor överraskning för trafikanterna, åtminstone ställer det sig så för mig.

*Om förhå-
gande av eld-
fara från
järnvägståg.
(Forts.)*

Nu är det så, att gnistsläkare och dylika anordningar, som förut ha funnits på statens järnvägars lokomotiv, ej ha visat sig vara tillfredsställande — jag kan gärna säga visat sig långt ifrån tillfredsställande, och det förefaller, som om det kanske ej skulle vara så bra ännu. I en tidning för några dagar tillbaka finnes det återgiven en statistik rörande eldskador, som ha inträffat under de sista månaderna på gående tåg. Det är väl oftast, skulle jag tro, vagnar, som ha varit lastade med träkol, som ha tagit eld, och vidare torvströvagnar, hö- och halmvagnar och dylika. Det är en statistik, som verkligen förefaller att vara rätt avskräckande. Under mars månad ha 172 rapporter ingått om eldskador. Under april månad har det däremot endast varit 139. Ja, det är ju ganska betydande siffror, som ju synas vara ägnade att föranleda en viss betänksamhet inför det kasus, som här har bragts å bane. I dagens tidningar finnes det ett meddelande med rubrik: »Bränslekommissionens stora vedupplag i ljusan låga», och det antydes där, att orsaken kan ha varit järnvägen, ehuru man ej vet det, och alldeles nyss innan detta plenum började omtalade en ledamot av denna kammare för mig, att han nyss hade hört, att genom ett persontåg på en enskild järnväg i mellersta Sverige antändning hade för ett par dagar sedan skett på en sträcka av 2 1/2 kilometer på icke mindre än 20 ställen, trots det att detta lokomotiv var eldat med tyska stenkol. Därvid vill det synas, som om möjligen de tyska kolen skulle vara i någon mån mera eldfarliga än de engelska. Därom vet jag ju givetvis ingenting.

Vad nu beträffar statens järnvägar så är det ju möjligt, som jag förut sagt, att de nu refererade åtgärderna kunna visa sig tillfredsställande, men jag kan som sagt icke vara fullt övertygad därom, utan jag förmenar fastmer, att kanske genom ett förbiseende eller dylikt en olycka av ganska stort omfång skulle kunna inträffa. Ja, vad säger jag? Jag kan ju säga icke bara en olycka utan många sådana. Vad beträffar de enskilda järnvägarna, så nämndes det av herr statsrådet, att man bland annat kunde trygga sig till, att de skulle göra sig angeläget att på allt sätt förebygga eldfaran, därför att de alltid voro hotade av det ansvar, som ålåg dem enligt lagen angående ansvarighet för skada i följd av järnvägsdrift. Ja, nu är det så med statens och enskilda järnvägar, att det är ganska sällan, som man lyckas få tillräcklig bevisning, så att vederbörande järnvägar kunna ådömas skadestånd. Det tror jag litet var har erfarenhet av, huru sällan man härvidlag har kommit till ett positivt resultat. Jag kan erinra denna kammare om det fall, som behandlades här för några år sedan. Det gällde ett domstolsutslag. Det ansågs, att domstolen — högsta domstolen — visserligen hade dömt formellt rätt, men, materiellt sett, oriktigt och därför beslöt riksdagen att i övlig ordning bevilja ett särskilt anslag för att upprätta den skada å skog — det var i Värmland — som hade inträffat. I närheten av Ångermanälven ha icke mindre än två eldsvådor å samma skog inträffat. Först härjade elden skogen, den

Om förebyggande av eldfara från järnvägståg.
(Forts.)

så kallade Selsjöbrännan, å ett mycket stort område, och där blev om jag icke misstar mig, järnvägsstyrelsen ådömd skadeersättning. Så kom den andra branden, efter det skogsvårdsstyrelsen hade kultiverat det brända området och plantorna kommit upp. Även då tror jag mig veta, att järnvägsstyrelsen blev ådömd ersättning.

Det meddelande, som lämnades om en framställning från Konungens befallningshavande i Västernorrlands län, var för mig en nyhet och en mycket intressant nyhet, men jag måste säga, att det besked, som bränslekommissionen lämnat rörande sitt förhållande till Västernorrlands län, överraskade mig något. Den förklarade, att den gjort allt vad som kunde göras för att skydda bränslekommissionens vedupplag och att icke några åtgärder kunde vidtagas i större utsträckning än vad som redan var gjort. Nu är förhållandet, att beträffande Västernorrlands län har bränslekommissionen redan i januari månad i år indragit hela sin lokalförvaltning där, d. v. s. sin bränslebyrå, och förlagt den till Jämtland, och det skulle verkligen förvåna mig, om den varit så energisk, att den skulle ha gjort »allt vad som kunde göras» och detta i så fullkomlig utsträckning inom det län, där den dock icke har en särskild lokalförvaltning. Det är väl troligt, att det är sant, som bränslekommissionen sagt, det har man ju icke rätt att betvivla, men det är väl ändå en möjlighet, att kommissionen sagt litet mera än vad som kanske bort sägas.

Med min interpellation har jag inte avsett annat än att, om det möjligen skulle kunna medföra något gagn för den sak, som här bragts å bane, fästa uppmärksamheten på, under vilka vanskliga förhållanden vi leva. Att fullt skydda sig mot skada genom eld under nuvarande förhållanden torde vara omöjligt, men i varje fall torde det vara angeläget, att allt, som är möjligt och rimligt, vidtages, för att man må slippa en erfarenhet, som kan bliva ödesdiger och av sådan art, att man riktigt hissnar, då man tänker därpå.

Jag har givetvis icke mera att tillägga, och jag ber endast att få förnya min tacksamhet till herr statsrådet.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Det är ett par små anmärkningar, jag skulle vilja göra, i anledning av interpellantens yttrande. Hans tal om att kostnaden för bevakningen av bränslekommissionens upplag icke borde belasta statens järnvägar, och hans förmodan, att det skulle i någon mån kunna inverka på statens järnvägars dåliga trafikresultat tror jag för min del hava föga fog för sig. Därest bevakningen icke kan utföras med järnvägens ordinarie personal, utan särskild personal härför i någon avsevärd utsträckning behöver användas, så föreställer jag mig, att järnvägen skall vända sig till bränslekommissionen, som upplagen tillhöra, och påyrka att härför få särskild ersättning; och vill jag för min del medverka till en sådan åtgärd.

Det är sannolikt; att ej alla slag av gnistsläckare kunna vara fullständigt effektiva, men man må icke döma i detta avseende på grund av förhållanden, som varit rådande under de gångna månaderna, då det är ju först nu, som effektiva gnistsläckare allmänt

införts. Det är dock otvivelaktigt, att säkerheten mot eldfara från lokomotiven äro beroende av bränsle, och därvid synas de tyska kolen vara nära nog lika farliga som vårt vanliga vedbränsle. I allmänhet är det väl så, att virkesupplagen ligga utanför järnvägens inhägnade område, men de ligga ofta i sammanhang med vad som upplagts inom det inhägnade området, och det bör väl vara en viss anledning att jämställa det som ligger utanför med det som ligger innanför stängslet i avseende å bevakningsåtgärder.

Om förebyggande av eldfara från järnvägståg.
(Forts.)

Naturligtvis får man icke invagga sig i förhoppning om, att vad som av järnvägarna är gjort är allt vad som kan göras för att förebygga eldsvådelyckor på dessa ofantliga upplag. Det har kommit till ett visst starkt riskmoment genom denna ofantliga vedavverkning, som givetvis alltid kommit att innebära en stor fara för antändning, men man får naturligtvis icke lägga ned någon så oskäligen kostnad för undanrödandet av denna fara, att det icke något så när kan anses motsvara värdet av den skada, som kan inträffa. Man får tyvärr, i viss mån lita till, att det går något så när lyckligt, men man måste ock ha klart för sig, att särskilt under sådan här torr velderlek faror finnas, som man ej kan helt undvika och att därför eldsolyckor på upplag och skog intill järnvägslinjerna icke kunna undgås.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 181—196, första sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4, bevillningsutskottets betänkande nr 47, bankoutskottets utlåtande nr 70, lagutskottets utlåtande nr 70, jordbruksutskottets utlåtanden nr 123—127, första särskilda utskottets utlåtanden nr 19—21 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 27 och 28.

Herr Rosén erhöi på begäran ordet och yttrade: Inga delade meningar torde råda därom, att det är en tvingande nödvändighet att alla krafter inriktas på en ökad livsmedelsproduktion. Riksdagen har också beviljat betydande anslag för detta ändamål. Men om något resultat skall vinnas, är det uppenbart att vårt jordbruk behöver all den arbetskraft som kan uppbringas. Från alla håll klagas emellertid över bristen på arbetskraft. Denna brist blir än större därest de övningar med landstormen, som under innevarande år äro avsedda att hållas i vissa delar av landet, komma att äga rum.

Interpellation om uppskott med årets landstormsovningar.

Genom i dagarna utfärdade kungörelser hava alla vapenföra och icke vapenföra landstormsmän i åldern 35—39 år inom Västbotens lappmark kallats till landstormsovning med inryckning i Umeå den 16 och utryckning den 22 juni. Samling äger rum redan den 14 juni i Lycksele, Dorotea och Vilhelmina. Då 2 å 3 dagar åtgå för hemfärden kunna landstormsmännen icke nå sina samlingsplatser i hemorten förrän den 24—25 juni. För ifrågavarande övning åtgå alltså 11 å 12 dagar. Flertalet landstormsmän bo dock så långt

*Interpellation
om uppskov
med årets
landstörms-
övningar.*

(Forts.)

från samlingsplatserna, att flera dagar åtgå för färden till och från desamma. De som bo i västra delen av Tärna socken måste färdas sammanlagt 15 å 20 mil i båt och 35 å 40 mil till fots fram och åter till samlingsplatsen Lycksele, vilket kräver minst 10 å 12 dagar. Dessa landstörmsmän få således offra ej mindre än 24 dagar för fullgörande av en övning på 5 dagar. I regel åtgår en tid av 2 å 3 veckor för övriga landstörmsmän inom lappmarken.

Även om man bortser från de svårigheter och betydande ekonomiska uppförfingar som drabba den enskilde måste man fråga sig, huruvida landstörmsövningarna äro av sådant värde för landet, att detta under nuvarande brydsamma förhållanden kan anses uppväga de olägenheter framförallt i avseende å minskad produktion, som bliva en oundviklig följd av övningarnas hållande.

En annan omständighet som förtjänar beaktande är den, att livsmedelsknappheten redan nu är så stor i de orter där militärförläggningar finnas, att befolkningen lider därav. Än större bliva dessa svårigheter därest ytterligare trupper skola sammandragas till övning.

På grund härav, och då landstörmsman icke är skyldig att mer än en gång under sin tjänstgöringstid i landstörmen fullgöra landstörmsövning, tillåter jag mig anhålla om kammarens medgivande att till herr statsministern få rikta följande fråga:

Kan det förväntas att regeringen vidtager sådana åtgärder, att de landstörmsövningar, som äro avsedda att hållas under innevarande år, uppskjutas till lämpligare tid?

Det sålunda begärda medgivandet lämnades av kammaren.

*Interpellation
om maximipris
på eller tvångs-
uttagning av
kött m. m.*

Herr *L i n d b l a d*, *E r n s t*, fick nu ordet och anförde: Då herr statsministern den 23 sisl. april besvarade herr Ströms interpellation angående huvudstadens proviantering m. m., gavs enligt min mening ett för det dåvarande lugnande svar i bl. a. följande ord:

Med anledning av interpellantens fråga, huruvida regeringen ämnar införa ransonering och maximering på ännu icke drabbade viktigare livsmedel, torde först böra anmärkas, att det alltid måste erbjuda särskilda vanskligheter att beträffande sådana varor vidtagna åtgärder av sagda art så sent under konsumtionsåret som nu, då kvarvarande tillgångar äro starkt reducerade och då med sommarens ingång förändringar i produktionen stå för dörren. Dessutom äro kristidsmyndigheterna hårt ansträngda av de uppgifter, som redan nu tilldelats dem och nya sådana kunna icke påläggas utan säkerhet för att organisationen skall kunna bära dem. Slutligen låter sig över huvud taget något generellt svar angående utsträckning av maximeringen och ransoneringen ej givas av det skäl, att frågan ligger väsentligt olika för olika förnödenheter.

Bristen på kött och de uppskruvade priserna på denna vara är givetvis föremål för regeringens och folkhushållningskommissionens synnerliga uppmärksamhet, och överläggningar pågå om de åtgärder,

som utan skada kunna tänkas genomförbara för reglering av marknaden. Frågan är emellertid så mycket mera svårlöst, som ju sommaren nu närmar sig och det måste vara önskvärt, att de mjölkproducerande kreaturen ej dessförinnan för hårt decimeras. Närmare upplysningar om dess läge kunna icke lämnas, förrän folkhushållningskommissionens förslag inkommit.

*Interpellation
om maximipris
på eller tvångs-
uttagnin af
kött m. m.
(Forts.)*

Svar har nu inkommit från FHK, och det föreligger 3 olika tillrådanden. Enligt huvudförslaget skulle reglering ske av handeln med köttvaror i överensstämmelse med vad som gäller för fläsk. Handeln skulle ställas under kontroll och endast äga rum på FHK:s villkor vare sig det gäller parti eller minut. Kommissionens prisskala är: för kött av häst kr. 2: 50 pr kg., för nötkr. 3: 60—2: 40, beror på kvalitet, för spädkalv 2 kr. och för annan kalv 3 kr., för kött av får, get och lamm kr. 2: 50.

Till jämförelse må nämnas sista veckans partinoteringar å Stockholmsmarknaden: hästkött 2: 75—3: 25, nötkr. 1:a kl. 6: 50—7: 00, 2:a kl. 6: 00—6: 25, 3:e kl. 4: 90—5: 30, gödkalv, sötmjölks 1:a kl. 7: 00, 2:a kl. 6: 00—6: 50, spädkalv 3: 25—3: 50, prima lamm 7: 50—8: 00. En tillämpning av kommissionens prisskala skulle alltså betyda en genomsnittlig nedsättning av ögonblickets prisskala, som man torde kunna skatta till omkring 50 procent. Och läget skulle då kunna sägas vara återfört till förhållandena under sommaren och hösten i följ. Dessutom ställes i utsikt tvångsuttagning.

Ingen av de inom FHK påvisade utvägarna så vitt jag känner dem, synes mig tilltalande eller för behovets tillgodoseende nu lämplig. All erfarenhet pekar ju på, att maximipris — i synnerhet om de sättas för lågt — ej stå till att upprätthålla och att de dessutom så gott som ständigt komma tillförseln att avstanna. Prisbildningen på kolerötter och potatis i år synes mig lärorik, det skulle minnsann ej förvåna mig, om somligstädes kolerötterna sålts till förbrukning och potatisen delvis gått till kreaturs framfödning.

De nu föreslagna prisen äro uppenbarligen för låga. Jordbrukarna, såväl ägare som arrendatorer, som i vår tillträtt nya jordbruk och som varit hänvisade till att köpa in sina nya kreatursbesättningar eller komplettera gamla, ha fått betala svindlande pris — 1,000—1,500 kr. för kor, 3,000 kr. för hästar och 2,000 kr. pr st. för oxar har ej varit ovanligt. Flertalet av dessa nya lantbrukare torde hava obetalda auktionsräkningar, som i höst skola likvideras. Är det då meningen, att de skola fullgöra likvider med de av FHK för slaktdjur erbjudna prisen?

Årsväxten har hittills också varit ogünstig. Av många tecken att döma blir det klen stråfoderskörd i hela vårt land. Halm- och höförråden äro nu uppättna, även där gamla sådana funnits. Man kan därför befara, att till hösten — om ej ändring dessförinnan sker — ytterligare nedslaktning i större skala kommer att bli nödvändig. En definitiv anordning för kommande konsumtionsår synes därför vara alldeles för tidigt att nu fastställa. Under sommaren, om någonsin, bör en minskning av kött dieten, mera allmänt kunna ske, och om prisen ställa sig, som ju är att vänta, mycket höga, så tvingas

Interpellation om maximipris på eller tvångsuttagning av kött m. m. befolkningen redan därav att övergå till mera fisk och grönsakskonsumtion.

Missgrepp på kreatursavelns område äro svåra att bota, då det ju dröjer flera år, innan djuren bli fullt utväxta eller produktionslämpliga. Dess bättre är ej förhållandet lika så farligt med svin-skötsel. Man har emellertid i vår kunnat se, vad maximiprissättningen å fläsk, som i fjol infördes, åstadkommit: priset å smågrisar har ställt sig fem gånger det eljest vanliga. 75 kr. st. i stället f. 15 är gängse priset. Under sådana förhållanden blir pålägget minimalt, folket mäktar ej. Skulle nu misstag beträffande kreatursprisen göras, innan skörderesultaten kunna något så när beräknas, så torde ställningen i höst och för den kommande vintern vara irreparabel.

Av denna anledning tillåter jag mig till herr statsministern framföra följande spörsmål:

1) Ämnar regeringen tillgripa maximiprissättning å kött eller tvångsuttagning för att fylla sommarbehovet av dessa varor?

2) Skulle ej tiden för att inslå på nya banor beträffande dessa krav kunna väljas bättre och uppskjutas så länge, att man kan vänta sig ett något så när tillfredsställande bedömande av årets skörde-resultat?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 456, angående beredande av rörelsekapital för folkhushållningskommissionen för finansiering av import till riket av vissa för folkhushållningen erforderliga förnödenheter.

Denna proposition föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag, varefter kam-marens sammanträde avslutades kl. 3.24 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.